

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 1 juli 2010

Ons kenmerk 26/5.16/2010008089

Behandeld door mevrouw W.A.M. de Roo (0592) 36 53 06

Onderwerp: Notitie Naar een gerichte versterking van de Drentse kennisinfrastructuur

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij bieden wij u aan de notitie Naar een gerichte versterking van de Drentse kennisinfrastructuur van de Gezamenlijke Werkgroep Stenden Hogeschool – provincie Drenthe – gemeente Emmen. De notitie bevat de gezamenlijke ambities van Stenden Hogeschool, de provincie Drenthe en de gemeente Emmen voor het versterken van de kennisinfrastructuur en de kenniscirculatie in Drenthe. Op basis daarvan is een vijftal sporen aangewezen waarlangs deze ontwikkeling verder zal worden ingevuld:

1. versterking van de kenniseconomie
2. een leven lang leren
3. transport en logistiek
4. hospitality and tourism
5. duurzame kunststoftechnologie

In overleg met Stenden Hogeschool en de gemeente Emmen worden op bestuurlijk niveau afspraken gemaakt over de ontwikkeling en uitwerking van de genoemde sporen.

Ten aanzien van de duurzame kunststoftechnologie kunnen wij melden dat met het projectplan Kennisknooppunt duurzame kunststoffen reeds een start is gemaakt met de uitwerking van dit spoor. Daarnaast hebben zowel provincie als gemeente de aanvraag voor vier nieuwe 'Associate Degree'- opleidingen in Drenthe ondersteund. Het gaat om de opleidingen Tourism Management, Leisure Management, International Hospitality Management en ICT Beheer. Het Ministerie van OC&W beoordeelt op dit moment of deze nieuwe opleidingen kunnen starten.

Zoals bij u bekend is de aanleiding voor de werkzaamheden van de Werkgroep Stenden gelegen in het niet-doorgaan van de totstandkoming van een Masterplan beroepsonderwijs.

Inhoudelijk sluit de rapportage aan bij het Collegeprogramma, onderdeel Kennis wérkt, en het in november 2009 aan u aangeboden uitvoeringskader Aan het werk met kennis.

Ook sluit de rapportage aan op het bij u bekende sectorplan Scholen voor ambities, dat door de vier hogescholen in Noord-Nederland is opgesteld.

Wij zijn van mening dat wij met het uitvoeringskader, het sectorplan en deze notitie een goede basis hebben gecreëerd voor een gerichte versterking van de kennis-economie en de kennisinfrastructuur in Drenthe. De komende periode zal onze gezamenlijke aandacht gericht worden op de uitvoering, zodat wij onze ambities ook daadwerkelijk kunnen realiseren.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

Bijlage(n):
ga.coll.

Naar een gerichte versterking van de Drentse kennisinfrastructuur

**Advies van de Gezamenlijke Werkgroep
Stenden Hogeschool – Provincie Drenthe –
Gemeente Emmen**

– definitieve versie –

**Assen/Emmen,
april 2010**

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en samenvatting.....	3
2.	Samenstelling Stuurgroep en Werkgroep.....	5
	Stuurgroepleden:.....	5
	Werkgroepleden.....	5
3.	Het economisch beleid van de provincie en de gemeente.....	6
4.	Relevante plannen en ambities van Stenden hogeschool.....	8
	Economie.....	8
	Techniek.....	8
	Pabo's.....	9
	Nieuwe opleidingen.....	9
	Kenniscirculatie.....	10
	Aanscherpen van de onderwijsfilosofie.....	11
5.	Aanbevelingen: impulsen voor de kenniseconomie.....	12
	Het horizontale spoor.....	12
	Het verticale spoor.....	13
6.	Tot slot.....	16

1. INLEIDING EN SAMENVATTING

Drenthe heeft in economisch opzicht nog steeds een achterstand op het landelijk gemiddelde. De werkloosheid ligt er ruim een procentpunt hoger, het besteedbare inkomen zo'n vijf procent lager. In het zuidoosten van de provincie zijn deze achterstanden nog wat groter. De economische achterstand hangt samen met een scholingsachterstand. Zo is er binnen de provincie een beperkt aanbod aan opleidingen in het hoger beroepsonderwijs en is er een relatief geringe deelname aan het hoger beroepsonderwijs (ca. 21%, terwijl het landelijk percentage op 37% ligt).

In het huidige collegeprogramma "Kennis Werkt" uit de provincie Drenthe de ambitie om zich te ontwikkelen tot een kenniseconomie. In het collegeprogramma worden tal van maatregelen aangekondigd om deze ambitie te realiseren, maar een ding is zeker: onderwijs, zowel initieel als post-initieel, is een van de belangrijkste partners in deze ambitie. Er is dus een duidelijke rol weggelegd voor de onderwijsinstellingen in de regio om de transitie naar de kenniseconomie mede vorm te geven.

Stenden hogeschool, de grootste aanbieder van hoger onderwijs in Drenthe, heeft grote ambities en wil de komende jaren fors investeren in bestaande en nieuwe opleidingen. Zowel Stenden als de provincie realiseert zich dat de plannen van Stenden een flinke impact kunnen hebben op de richting en het tempo van de provinciale ontwikkeling. Hierop is besloten een gezamenlijke werkgroep in het leven te roepen. Deze heeft de volgende opdracht meegekregen: "De doelstelling van deze werkgroep is om een plan op te stellen voor de ontwikkeling van de Stenden hogeschool Drenthe in relatie tot de ambities van de provincie Drenthe inzake de transitie naar de kenniseconomie."

Voorliggende rapportage is het resultaat van vier werkbijeenkomsten in de periode april-juni 2009 en een in december. Bij de laatste drie werkbijeenkomsten waren ook vertegenwoordigers van de gemeente Emmen aanwezig. Daarnaast zijn aanvullende interviews met sleutelpersonen binnen Stenden hogeschool afgenomen en zijn de relevante (beleids)notities bestudeerd. Daarmee kan het rapport rekenen op een breed draagvlak binnen zowel Stenden hogeschool, de provincie Drenthe als de gemeente Emmen.

Het karakter van de rapportage is strategisch. Op basis van een inventarisatie van enerzijds de economische ambities van de provincie Drenthe en anderzijds de plannen en ambities van de hogeschool, benoemt de werkgroep een aantal *thema's van gezamenlijk belang*. Voor deze thema's geldt dat er in potentie sprake is van synergie: inspanningen en investeringen van de ene partij kunnen bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van de andere partij.

Inhoudelijk aansluitend op het Sectorplan HBO Noord is het advies van de werkgroep om de Drentse kennisinfrastructuur te versterken door een tweesporenbeleid te volgen, namelijk een horizontaal en een verticaal spoor. Het horizontale spoor beoogt de kennisintensiteit over de hele breedte te verhogen door te investeren in leven-lang-leren programma's en in kenniscirculatie. Het verticale spoor houdt in dat op een zeer beperkt aantal speerpunten kritische massa moet worden gecreëerd, namelijk in logistiek, aansluitend op duurzame kunststofchemie, in hospitality en in toerisme. Voor deze sectoren geldt dat ze van gewicht zijn in de Drentse economie, dat Stenden hogeschool over relevante kennis beschikt én dat er grote kansen liggen mits er flink wordt

geïnvesteed in verdere kennisontwikkeling. Investerings uitsmeren over meer speerpunten verkleint de kans op succes.

Daarnaast is het advies van de werkgroep om voorts hierin als provincie, gemeente en hogeschool samen op te trekken en het genoemde tweesporenbeleid op bestuurlijk niveau als strategisch uitgangspunt voor de komende paar jaar te aanvaarden. Hier is sprake van gedeelde belangen – het is verstandig om met vereende krachten aan die belangen te werken.

2. SAMENSTELLING STUURGROEP EN WERKGROEP

Stuurgroepleden:

Provincie Drenthe: gedeputeerde Janny Vlietstra, Gedeputeerde Anneke Haarsma
Gemeente Emmen: wethouder Gezines Evenhuis, wethouder Marie Thalens
Stenden hogeschool: Robert Veenstra, Klaas Wybo van der Hook

Werkgroepleden

Provincie Drenthe: Tanja kl. Sextro, Willeke de Roo, Ronald Mulder
Gemeente Emmen: Greet Seinen, Wouter Couprie, Peter Stoker
Stenden hogeschool: Hugo Verheul, Peter Mulder, Wiebe Goodijk, Sjoerd van der Galiën,
Geiske Tol, Falco de Klerk Wolters, Ingrid Janssen, Peter Elting,
Johan Kaspers,
Secretaris werkgroep: Ronald Mulder (De Ondernemers)

3. HET ECONOMISCH BELEID VAN DE PROVINCIE EN DE GEMEENTE

Drenthe heeft nog steeds een achterstand in economische ontwikkeling op het Nederlands gemiddelde. Weliswaar is deze achterstand de afgelopen decennia aanzienlijk kleiner geworden, maar ze bestaat nog steeds. De werkloosheid ligt in Drenthe ruim een procentpunt hoger dan gemiddeld in Nederland, het besteedbaar inkomen zo'n vijf procent lager. Om ook deze achterstand weg te werken is het van cruciaal belang dat de economische structuur in de provincie evolueert in de richting van meer kennisintensieve sectoren. Kennisintensieve sectoren zijn beter bestand tegen de concurrentie uit lage-lonenlanden en bieden in het algemeen ook betere inkomens.

Deze analyse is niet nieuw, en ook niet specifiek voor Drenthe. Ze ligt bijvoorbeeld ook aan de basis van de Europese Lissabonagenda. In Drenthe is de opgave echter extra groot, omdat het opleidingsniveau op dit moment onder het landelijk gemiddelde ligt. Om de hoofddoelstelling van het sociaal-economisch beleid van de provincie Drenthe, de transitie naar de kenniseconomie, te realiseren, is dus een forse investering nodig. De provincie heeft dit ook tot centraal thema in het economische beleid gemaakt. Hoe de provincie wil investeren in kennis en innovatie is in hoofdlijnen weergegeven in hoofdstuk 4, "kennis werkt" van het collegeprogramma. De provincie zet daarbij fors in op twee beleidslijnen:

- ⇒ Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt. Het onderwijs moet beter aansluiten op de (toekomstige) economische structuur van Drenthe. Concreet noemt het collegeprogramma zorgopleidingen, een kenniscentrum op het gebied van duurzame energie, kenniscampussen en een nadruk op door de markt gevraagde opleidingen.
- ⇒ Economische speerpunten. Drenthe wil sterke, kansrijke sectoren actief steunen. In noordelijk verband gaat het dan om energie (Energy Valley), Water (Wetsus) en Sensortechnologie (Sensor Universe). Op regionaal niveau gaat het om Chemie, Recreatie & Toerisme en Life Sciences. Ten slotte zal vooral in het zuiden van Drenthe ingezet worden op het ontwikkelen van de sector Transport & Logistiek in combinatie met Kennisintensieve Maakindustrie.

De wens naar een betere *aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt* deelt de provincie met de gemeente Emmen. Emmen hecht veel belang aan een sterke onderwijsinstelling wiens aanbod aansluit op de huidige en toekomstige vraag van het bedrijfsleven. In Emmen/zuidoost Drenthe gaat het dan vooral om de sectoren recreatie en toerisme, de zorg, en de olie- en gaswinning, waarmee het de laatste jaren goed gaat. Daarnaast gaat het om de chemie en de voedingsmiddelenindustrie, twee sectoren waarin veel belangstelling voor Emmen als vestigingsplaats bestaat en waar in de komende jaren veel werkgelegenheid wordt verwacht.

Het *speerpuntenbeleid* sluit naadloos aan op "Koers Noord: op weg naar pieken in de Delta", het economisch beleidsprogramma van de drie noordelijke provincies. Koers Noord zet in op het verder versterken van kansrijke sectoren en de vorming van (kennis)clusters. Voor het hele noorden worden zoals gezegd energie, water en sensortechnologie als "kansrijke clusters" aangeduid, waarbij het woord "clusters" nadrukkelijk breder is bedoeld dan alleen de klassieke sectoren. Bij "energie" kan bijvoorbeeld ook gedacht worden aan ontwikkelingen in de landbouw (biobrandstoffen) of de chemie (bioplastics en andere niet-aardoliegebaseerde kunststoffen).

Koers Noord merkt terecht op dat innovaties en groeikansen vaak plaatsvinden op de snijvlakken van traditionele sectoren, bijvoorbeeld op de snijvlakken van agribusiness met life sciences, energie en chemie.

In beide beleidslijnen speelt het onderwijs een belangrijke rol. Bij de eerste, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, spreekt dat voor zich. Hier gaat het erom dat de onderwijsinstellingen studenten afleveren in een kwaliteit en een kwantiteit die aan de marktvraag tegemoet komt (initieel onderwijs) en om het verhogen van het opleidingsniveau van de werkenden (postinitieel onderwijs).

Maar ook in het speerpuntenbeleid neemt het onderwijs een centrale plaats in. De provincie wil namelijk rondom de kansrijke sectoren clusters van technologie en hoogwaardige kennisinfrastructuur tot stand brengen. In deze clusters worden het bedrijfsleven, het onderwijs en andere overheden en organisaties die te maken hebben met het cluster op systematische wijze samengebracht om de economische dynamiek in de clusters een forse impuls te geven. De onderwijsinstellingen, maar nu in de rol van kennisproducent en -leverancier, zijn een onmisbare partij in deze clusters.

Bij dit alles moet wel worden beseft dat de provincie geen wettelijke verantwoordelijkheid op het onderwijs-inhoudelijke terrein heeft. De primaire verantwoordelijkheid voor het onderwijs ligt bij de rijksoverheid, de gemeenten en de schoolbesturen. De rol van de provincie is die van netwerker en facilitator.

4. RELEVANTE PLANNEN EN AMBITIES VAN STENDEN HOGESCHOOL

Stenden hogeschool is 1 januari 2008 ontstaan uit een fusie van de Christelijk Hogeschool Nederland (CHN) en de Hogeschool Drenthe. Stenden hogeschool is een internationale school met vestigingen in Leeuwarden, Emmen, Groningen, Meppel, Assen, Doha (Qatar), Bangkok (Thailand), Port Alfred (Zuid-Afrika) en Bali (Indonesië).

Aan Stenden hogeschool studeren circa 11.000 studenten en werken bijna 1000 medewerkers. Het aanbod aan opleidingen bestaat uit 3 associate degrees, 19 bacheloropleidingen en 4 masteropleidingen in de domeinen (Service) Management, Zorg, Educatie, Economie en Techniek. Vanaf april 2009 is het opleidingsaanbod uitgebreid met drie wetenschappelijke masterprogramma's: International Communications Management, International Leisure and Tourism Management en International Service Industry Management.

Kenmerkend aan de opleidingen van Stenden hogeschool is dat de praktijk centraal staat. Al tijdens de studie maken studenten kennis met hun toekomstige werkveld, bijvoorbeeld via één van onze leerbedrijven. Daarnaast kent Stenden hogeschool een elftal lectoraten waarin onder andere professionals uit het werkveld deelnemen.

De Hogeschool Drenthe bestond in grote lijnen uit drie afdelingen: techniek, economie en de Pabo's. De fusie tussen CHN en HD tot Stenden hogeschool heeft geleid tot nieuwe plannen en ambities voor al deze afdelingen. Daarnaast zijn er plannen om in Emmen een aantal nieuwe opleidingen te starten. Hieronder volgt een inventarisatie van de plannen van Stenden hogeschool die betrekking hebben op de locatie Emmen.

Economie

Stenden wil in de nabije toekomst Associate Degree programma's Logistiek & Economie en Cultuurmanagement aanbieden, alsmede de nieuwe richtingen Assurantie en Accountancy. Daartoe dient het in 2010 een voorstel in bij het ministerie van OCW die daarover besluiten neemt in het kader van de toetsing macro-doelmatigheid van het aanbod aan hoger onderwijs. De programma's worden ook in een duale werken-leren variant aangeboden. Daarmee wordt niet alleen een nieuwe groep studenten aangeboord, maar ook wordt de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de opleidingen vergroot.

Techniek

De technische opleidingen in Emmen streven naar een verdubbeling van het aantal studenten in de komende paar jaar. Daarvoor is het nodig dat nieuwe doelgroepen worden aangeboord.

Een eerste nieuwe doelgroep wordt gevormd door de zogenoemde "geïnteresseerde generalisten", slimme jongeren die vooral maatschappelijk relevant werk willen doen. De faculteit techniek wil deze jongere aanspreken door green technology te kiezen als basisprincipe van alle opleidingen en door minoren te ontwikkelen waarin techniek in een specifieke context en/of op het snijvlak met andere opleidingen wordt geplaatst (zie ook de voorbeelden hieronder).

De tweede nieuwe doelgroep zijn de werkenden. Evenals bij economie worden Associate Degree programma's ingezet om deze doelgroep te bereiken. ICT is de eerste technische opleiding waarin Stenden een AD-programma wil gaan aanbieden.

Een derde nieuwe doelgroep kan worden aangesproken als Stenden er in slaagt op technisch gebied een specialisatie te ontwikkelen die uniek is in Nederland. De techniek-studenten komen nu nog voornamelijk uit het verzorgingsgebied van Emmen; met een dergelijke specialisatie zouden studenten van veel verder weg geworven kunnen worden. De specialisatie waar Stenden haar kaarten op zet is de duurzame kunststofchemie. In Emmen is een kenniscluster aanwezig op het gebied van polymeren, bestaande uit Stenden zelf (kunststoflab), API (voormalig Diolen) en Emmtec Services. Een tweede aangrenzend kenniscluster, namelijk op het gebied van composieten, kan worden gevonden in Hoogeveen (Stenden hogeschool, Alfa-College, Ruma Rubber, Fokker en TU Twente).

Verder zijn er plannen om met partners van binnen en buiten de hogeschool projecten op te zetten waarin techniek, en in het bijzonder green technology, wordt toegepast in een bijzondere omgeving:

- ⇒ Zoo Management (met Dierenpark Emmen en HTRO); een minor met de nadruk op duurzaamheidsvraagstukken in de context van het dierenpark. Studenten kunnen concreet aan de slag met bijvoorbeeld het implementeren van de verbeteringsmogelijkheden die worden genoemd in de studie Grounds for Change uit 2008.
- ⇒ Innovatiehotel (met Hospitality Management). Nog in de idee-fase. Gesteld dat er een hotelschool in Emmen komt, dan is dat een mooie kans om er ook een leeromgeving voor techniek- en wellicht ook logistiek-studenten van te maken. Ook hier kan duurzaamheid een goede invalshoek zijn.
- ⇒ Wellness and Care. Nog in de idee-fase. Vanuit disciplines als ICT, werktuigbouw, toerisme en verzorging vraagstukken te lijf gaan rondom bijvoorbeeld wellness, voeding, zorgtoerisme en alternatieve verzorgingshuizen.

Pabo's

Ook de Pabo's richten zich in toenemende mate op de (bij)scholing van werkenden. Zo wordt de tweejarige deeltijdopleiding Master of Learning and Innovation. Stenden heeft Pabo's in Leeuwarden, Groningen, Assen, Meppel en Emmen. Ook binnen KCE/ISM is Onderwijs een van de expertisegebieden. Daarmee beschikt Stenden over voldoende massa en expertise om steeds snel op de marktvraag in te spelen.

Stenden zal met de vorming van de 'School of Education' waar de Pabo's organisatorisch onder vallen, plannen maken voor de verdere ontwikkeling van de locaties waar de Pabo's gevestigd zijn. Zo krijgen de educatieve clusters van Assen, Meppel en Emmen een impuls.

Nieuwe opleidingen

Stenden hogeschool heeft ook plannen om buiten de drie traditionele sectoren enkele nieuwe opleidingen aan te gaan bieden in Emmen:

- ⇒ Stenden streeft naar het aanbieden van een voltijd bacheloropleiding Social Innovation Management, een opleiding die zich richt op management in de not for profit sector die zal worden aangeboden in Emmen. Er wordt onderzocht of het haalbaar is om ook de (bachelor) opleidingen Creatieve Therapie en/of Sociaal Pedagogische Hulpverlening in Emmen aan te gaan bieden. In dat geval zou in Emmen een nieuw cluster ontstaan van sociaal-maatschappelijke opleidingen.

- ⇒ Binnen de opleiding Hospitality Management bestaat de wens om in Drenthe een hotelschool (Associate Degree) te openen, inclusief een leerbedrijf (hotel-restaurant). Hierbij wordt nauw samengewerkt met het Drenthe College.
- ⇒ De opleiding Tourism Management heeft grote belangstelling om activiteiten in Emmen te ontplooien, en wil een Associate Degree aanbieden. Het is de bedoeling dat dit een Nederlandstalig Associate Degree-programma wordt, als aanvulling op de Engelstalige bachelor opleiding in Leeuwarden (die voor een groot deel van de sector te hoogdrempelig is).

Kenniscirculatie

De afgelopen maanden heeft Stenden gewerkt aan plannen voor kennistransfer en kenniscreatie samen met het bedrijfsleven. Drie initiatieven in dit verband:

1. Kenniscampus. De Kenniscampus Emmen (KCE) krijgt een nieuwe impuls in zijn functie als ontmoetingsplaats tussen hogeschool en bedrijfsleven. De KCE gaat huisvesting bieden aan allerlei loketfuncties voor ondernemers: Kamer van Koophandel, MKB Noord, de gemeente Emmen, misschien de belastingdienst. Op termijn kan zo'n "ondernemershuis" nog worden uitgebreid met de aanwezigheid (permanent of tijdens spreekuren) van partijen als Syntens, de NOM en allerlei project- en programmabureaus. Daarbij is het van belang dat de gebruikers met elkaar zorgen dat er in de KCE ook dingen gebeuren, samen een programma opstellen. De ruimte leent zich prima voor een maandelijks ondernemerscafé, (verkiezings)debatten, businessplannenwedstrijden, de jaarlijkse KvK-startersdag etc. De Kenniscampus is ook de aangewezen plek voor een programmadesk van het toekomstige Toeristisch Topinstituut, een initiatief van Stenden, Hiswa en Recron en mede gefinancierd door de provincie Drenthe en de gemeente Emmen. Het Toeristisch Topinstituut wil met behulp van technieken als scenarioplanning en community visioning een wetenschappelijke basis leggen voor beleidsontwikkeling en investeringen in de toeristische sector.
2. Commerciële adviesactiviteiten. Zowel onder de vlag van de hogeschool als onder die van de KCE werden commerciële activiteiten van de Hogeschool Drenthe uitgevoerd: masterclasses, individueel advieswerk tegen inwisseling van kennisvouchers en werk in het kader van (Europese) subsidieprogramma's. Het voornemen is om al deze activiteiten samen met die van het Instituut voor Service Management (ISM) in één BV onder te brengen; een 100% dochter van Stenden met een eigen resultaatverantwoordelijkheid en een puur zakelijke relatie met de moederorganisatie.
3. Lectoraten. De taak van kenniscreatie ligt voor een belangrijk deel bij de lectoraten die toebehoren tot het Institute for Applied Research (IAR). De komende jaren zullen lectoraten in toenemende mate worden georganiseerd in kenniscentra (een of meerdere lectoren, met ieder een onderzoeksprogramma en een kenniskring, gegroepeerd rondom bepaalde thema's, zoals de al eerder genoemde kenniscentra kunststofchemie en toerisme). Drie lectoraten hebben Emmen als standplaats: het lectoraat "Ondernemerschap, Innovatie en Kenniscirculatie" van dr. Jan Waalkens, het dubbellectoraat (gedeeld met het Alfa College) van dr. Ineke Delies, dat zich bezig houdt met kenniscirculatie in de domeinen Zorg en Wonen, Toerisme in de Regio en

Kunststoftechnologie, en het lectoraat “Geïnspireerd Leren” van dr. Maarten Dolk, dat nauw gelieerd is aan de PABO's in Emmen en Meppel. Daarnaast zijn ook de andere 10 lectoraten van Stenden (Economie op Mensenmaat , Leadership and Change Management Mariene Wetlands Studies, Mens en Organisatie , Ontwikkeling van Veelvormig Christelijk Basisonderwijs, Service Studies, Social Work and Arts Therapies, Tourism for Peace , Duurzame Innovatie in de Regionale Kenniseconomie, Humanitarian Assistance) met een zekere regelmaat actief op één van de locaties van Stenden in Drenthe.

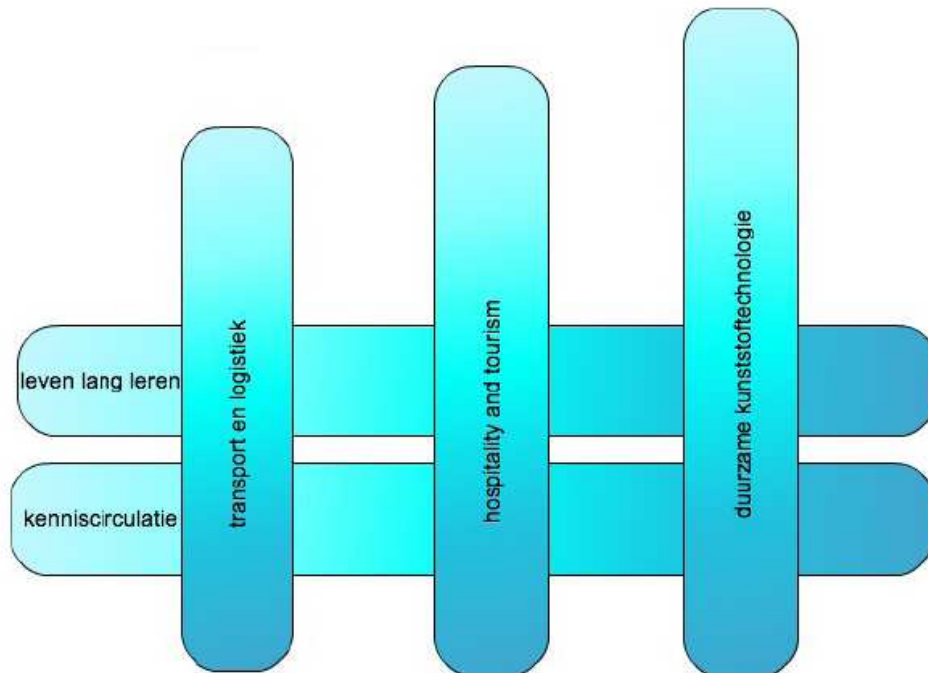
Aanscherpen van de onderwijsfilosofie

Stenden is van plan om de onderwijsfilosofie die ook in Leeuwarden en de buitenlandse vestigingen wordt gehanteerd, geleidelijk ook in Emmen in te voeren. In deze filosofie spelen de volgende elementen een belangrijke rol:

- ⇒ Toegepast onderzoek. Stenden streeft naar een verhouding 80% onderwijs – 20% onderzoek. Onderzoek maakt dus een wezenlijk deel van het takenpakket uit.
- ⇒ Probleemgestuurd onderwijs. Studenten leren in teamverband aan de hand van concrete problemen. Ze leren dus wat ze nodig hebben (intrinsiek gemotiveerd) en ze leren op een ondernemende en sociale manier.
- ⇒ Personal leadership. Met behulp van de 7 Habits-methode wordt het persoonlijk leiderschap van studenten ontwikkeld. De vraag die hierbij centraal staat: hoe ontwikkel ik mijn competenties om mijn eigen leven en mijn verantwoordelijkheid als professional/ manager waar te maken?
- ⇒ Betrokkenheid van het bedrijfsleven. De Associate Degrees, de deeltijdopleidingen en met name het duale leren hebben als voordeel dat de banden met het bedrijfsleven nauw worden aangehaald. Daar kunnen de 'normale' opleidingen weer van profiteren.
- ⇒ Internationalisering. Studenten van Stenden kunnen een deel van hun programma volgen aan een van de buitenlandse vestigingen. In Leeuwarden worden enkele opleidingen volledig in het Engels gegeven; de studentenpopulatie is bij deze opleidingen zeer internationaal samengesteld.
- ⇒ Ondernemerschap. Niet alleen is de manier van leren ondernemend, ook het ondernemen naast of na de studie wordt actief bevorderd. De laatste twee punten, internationalisering en ondernemerschap, stonden overigens ook bij de Hogeschool Drenthe al hoog in het vaandel.

5. AANBEVELINGEN: IMPULSEN VOOR DE KENNISECONOMIE

Veel van de genoemde plannen zullen een positieve bijdrage leveren aan de economie van Drenthe in het algemeen en die van Emmen in het bijzonder. Op vijf gebieden zijn de plannen in het bijzonder relevant in het licht van het economisch beleid van de provincie. Deze thema's steken er wat ons betreft bovenuit als gedeelde belangen; er is een aanzienlijke economische winst te behalen als deze plannen met voortvarendheid worden uitgevoerd. Hier liggen concrete kansen om de transitie naar de kenniseconomie te versnellen. We maken hier onderscheid tussen een horizontaal en een verticaal spoor (zie figuur).

Het horizontale spoor

Binnen het horizontale spoor vallen de twee thema's die van toepassing zijn op het gehele aanbod van Stenden. Het zijn thema's die de economische relevantie van de Hogeschool vergroten en een directe bijdrage leveren aan de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en de kennisintensiteit van het Drentse bedrijfsleven.

1. Leven lang leren

In de Stenden-onderwijsfilosofie speelt samenwerking met het bedrijfsleven een belangrijke rol. Een van de manieren waarop dit wordt vormgegeven is het aanbieden van tweejarige associate degree programma's in een duaal leren (leren en werken) variant. Er worden nu plannen ontwikkeld (sommige zijn verder gevorderd dan andere) voor de studierichtingen ICT, logistiek, cultuurmanagement, accountancy en assurantie. Deze plannen passen goed bij de doelstelling van de provincie om het opleidingsniveau van de beroepsbevolking te verhogen. Binnen dit thema valt ook het verder ontwikkelen van het geheel van krachtige, doorlopende leerlijnen op voor de regionale kennissamenleving en kenniseconomie relevante gebieden, lopend van het pre-HBOtraject tot en met in de toekomst het professionele promotietraject; en

een krachtig en flexibel gezamenlijk onderwijsaanbod voor (oudere) studenten die zich willen op-, om- of bijscholen.

2. Extra impuls kenniscirculatie

De plannen om de KCE te ontwikkelen tot een “ondernemershuis” en tot het centrale ontmoetingspunt tussen hogeschool, bedrijfsleven en overheid passen goed bij de ambities van provincie en gemeente. Deze ontmoetingen kunnen de basis leggen voor verdergaande samenwerking, kennisuitwisseling en clustervorming. Het is dus van belang dat de gebruikers van het gebouw er samen in slagen een aantrekkelijk programma te ontwikkelen voor kennisuitwisseling en interessante ontmoetingen tussen wetenschap, bedrijfsleven en overheid. Daarnaast zijn de kenniscentra rondom de beide “Drentse” lectoraten van groot belang voor de creatie en diffusie van kennis. Het is vooral belangrijk dat deze kenniscentra maximaal verbonden zijn met het bedrijfsleven in de regio. Het HBO heeft de opdracht gekregen om tot niveauverhoging te komen. Dat gebeurt o.a. door meer HBO-docenten tot Masters en PhD op te leiden. De onderzoeken die in dit nader verricht moeten worden bieden even zovele kansen op hoogwaardig onderzoek en kenniscirculatie.

Het verticale spoor

Het verticale spoor bevat drie “sectorale” thema's: drie clusters van activiteiten en plannen die aansluiten bij de kennisbehoefte die bestaat in belangrijke sectoren in de Drentse economie: transport en logistiek, de toeristische sector en de chemie. Dat zijn niet de enige belangrijke sectoren in Drenthe, maar het zijn wel drie sectoren waar belemmeringen voor toekomstige groei kunnen worden weggenomen door kennisontwikkeling en -verspreiding.

1. Transport en logistiek

De Drentse Zuidas (regio Zuid-Drenthe) is vanwege haar strategische ligging tussen de Randstad en de Duitse agglomeratie Bremen-Hamburg, een goede multimodale bereikbaarheid en de groeiende markten in Oost-Europa een interessante regio voor vestiging van logistieke bedrijvigheid. De regio vormt als het ware de poort naar Noordoost-Europa. Niet voor niets hebben de gemeenten Emmen, Coevorden, De Wolden, Hoogeveen en Meppel de ambitie uitgesproken om de regio als logistieke draaischijf te laten functioneren op de transportcorridor tussen de Randstad en Noordoost Europa. Scharnierpunten daarbij zijn de haventerminal van Meppel en de Euroterminal in Coevorden.

Om de positie van Zuid-Drenthe als ‘logistieke hub’ verder te ontwikkelen, is het van belang dat goederen niet alleen door de regio gaan, maar dat wij ook daadwerkelijk een stuk toegevoegde waarde kunnen creëren. Daarnaast moeten we inspelen op trends als voortgaande internationalisering, ‘green logistics’ (duurzame logistiek) en toenemende vraag naar slimme ICT-oplossingen.

Goed opgeleide arbeidskrachten zijn daarvoor natuurlijk de basis. Stenden speelt reeds op deze behoefte door een associate degree logistiek te ontwikkelen. In aanvulling hierop kan worden onderzocht of een masteropleiding Logistiek kan worden ontwikkeld en wat de exacte invulling van die master zou moeten zijn. Een mogelijke kans in deze is de koppeling tussen Logistiek en ICT.

In het studiejaar 2009-2010 is binnen de opleiding Logistiek en Economie een start gemaakt met de minor International Logistics Management. Binnen die minor doen de studenten momenteel praktijk-gericht beleidsonderzoek naar de mogelijkheden om de regio Emmen- Coevorden te ontwikkelen als Dryport (een grensoverschrijdende goederendraaischijf). Dit onderwerp is door de docentenvakgroep in overleg met de provincie Drenthe en de gemeenten Emmen en Coevorden gekozen. De overheden fungeren daarbij als de 'klant'. Na de afronding van de minor in februari 2010 zal het proces worden geëvalueerd en worden bezien hoe studenten vaker kunnen werken aan praktijkgericht onderzoek.

2. Innovatiehotel / cluster hospitality en toerisme

De toeristische sector is goed voor naar schatting ongeveer 10% van de werkgelegenheid in Drenthe. De sector staat voor grote uitdagingen nu de belangrijkste doelgroepen, ouderen en gezinnen met kinderen, veeleisender worden en meer alternatieven binnen bereik krijgen. Innovatie, professionalisering en kwaliteitsverbetering zijn nodig om het huidige marktaandeel te behouden of zelfs te vergroten. Daarnaast staat de sector voor de uitdaging om het concept van duurzaamheid te incorporeren in de bedrijfsvoering.

Binnen Stenden leven een aantal plannen die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de versterking van de toeristische sector in Drenthe, een van de speerpunten van de provincie:

- ⇒ de vestiging van een hotelschool in Emmen
- ⇒ samenwerking tussen de hotelschool, de faculteiten techniek en economie en de dierentuin in een opleiding zoo management
- ⇒ samenwerking tussen dezelfde partijen in het concept van een innovatiehotel
- ⇒ de vorming van een toeristisch topinstituut in Leeuwarden, gekoppeld aan de opleiding HTRO, dat ook activiteiten in Emmen ontplooit

Het gaat hier om een aanzienlijke investering. Deze maakt het noodzakelijk dat de betrokken partijen een definitiestudie voor dit project (laten) uitvoeren, bijvoorbeeld in het kader van het project Atalanta (het grote centrumontwikkelingsproject in Emmen met de drie deelprojecten: de verhuizing van Dierenpark Emmen naar Centrum-West, de herontwikkeling van de huidige dierenparklocatie en de ondertunneling van een deel van de Hondsrugweg met daar bovenop een plein).

3. Cluster (toegepaste) duurzame kunststoftechnologie

Emmen heeft een lange historie op het gebied van de chemische industrie. Akzo en DSM hebben grote productiefaciliteiten in de gemeente gehad en ook in kwalitatieve zin staat Emmen op de kaart: in de loop der jaren is met bedrijven als Diolen en Teijin een specialisatie opgebouwd in hoogwaardige kunststofvezels. In principe is kunststofchemie daarmee een van de "pieken" in het noordelijke industriële landschap. De sector staat echter voor grote uitdagingen als het gaat om duurzaamheid. Niet alleen vraagt de markt steeds vaker om "vriendelijke" kunststoffen (energieneutraal, biologisch afbreekbaar), maar ook is er op de middellange termijn de noodzaak om over te schakelen op kunststoffen die niet op aardolie gebaseerd zijn.

In Emmen is een samenwerking aan het groeien tussen (het kunststoflab van) de faculteittechniek en de bedrijven API en Emmtec. Samen beschikken deze partijen over uitgebreide en geavanceerde kennis en faciliteiten op het gebied van toegepaste kunststoftechnologie, met name polymeren. In Hoogeveen wordt op het gebied van composieten samengewerkt tussen Stenden, het Alfa College, Ruma Rubber en Stork. Het is interessant om te bezien hoe deze beide clusters gebundeld en op een hoger plan gebracht kunnen worden. Binnen Stenden wordt bovendien nagedacht over het uitbreiden van dit kunststofcluster met partijen als de RuG, de TU Twente, de Fachhochschule Osnabrück en belangrijke kunststofproducenten en -gebruikers in de regio als Wavin, Dyka, Philips DAP, Wientjes, Teijin en DSM.

Op dit onderdeel wordt reeds samengewerkt. Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan een subsidieaanvraag voor de eerste stap, het polymerencluster, waarin de provincie en gemeente als co-financier optreden. Als deze aanvraag wordt toegekend, zou het goed zijn als op niet al te lange termijn een plan wordt opgesteld voor de doorontwikkeling van dit polymerencluster tot een Instituut voor Kunststofchemie met een landelijke uitstraling. De provincie kan daar een rol in spelen.

6. TOT SLOT

Zoals reeds is aangegeven is het karakter van de voorliggende rapportage strategisch. Op basis van een inventarisatie van enerzijds de economische ambities van de provincie Drenthe en de gemeente Emmen en anderzijds de plannen en ambities van de hogeschool, heeft de werkgroep een aantal thema's van gezamenlijk belang benoemd. Voor deze thema's geldt dat er in potentie sprake is van synergie: inspanningen en investeringen van de ene partij kunnen bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van de andere partij.

Het advies van de werkgroep is dan ook om als provincie, gemeente en hogeschool samen op te trekken en de benoemde thema's via het in de notie voorgestelde tweesporenbeleid op bestuurlijk niveau als strategisch uitgangspunt voor de komende paar jaar te aanvaarden. En daar waar nodig verder uit te werken in een operationeel programma. Vanuit haar onafhankelijke rol is de provincie bereid dit proces daar waar nodig te faciliteren.